

TEMA 19. LA SOLUCIÓ PACÍFICA DE LES CONTROVÈRSIES INTERNACIONALS. ELS MITJANS JURISDICCIONALS

1. La solució jurisdiccional de les controvèrsies internacionals: aspectes generals. 2. L'arbitratge internacional. 3. La solució judicial internacional.

ELS MITJANS JURISDICCIONALS DE SOLUCIÓ DE CONTROVÈRSIES: ASPECTES GENERALS

- Els mitjans de caràcter jurisdiccional: arbitratge i resolució judicial.
 - La resolució de la controvèrsia es confia a un tercer imparcial, l'àrbitre o jutge, que exerceix la seva jurisdicció (juris dictio) emetent una decisió vinculant per a les parts basada en la llei.
 - Sobre la base de la voluntat de les parts i, per tant, les disputes sorgides entre els Estats no poden sotmetre's a arbitratge o resolució judicial sense el seu consentiment. Pot precedir o seguir l'origen de la controvèrsia, però en tot cas és necessari que l'òrgan arbitral o judicial exerceixi la seva jurisdicció.
 - La naturalesa mal·leable de la solució jurisdiccional és particularment notable en el cas de l'arbitratge, que és fàcilment adaptable al disseny que els estats puguin desitjar configurar.
 - La solució de la controvèrsia, continguda en la decisió de l'òrgan arbitral o judicial, serà vinculant per a les parts.
 - Per a la resolució de controvèrsies jurídiques, però, donada la relativitat de la distinció entre jurídiques i polítiques, el que determina el recurs a un mitjà judicial de solució no és la naturalesa, legal o política, de la controvèrsia, sinó la voluntat de les parts de sotmetre-la a resolució arbitral o judicial.

ELS MITJANS JURISDICCIONALS DE SOLUCIÓ DE CONTROVÈRSIES: ARBITRATGE INTERNACIONAL

- A. Orígens i evolució
- B. Característiques
- C. Operació-Procediment

A. ORIGENS I EVOLUCIÓ

- Mitjans jurisdiccionals de resolució de controvèrsies entre subjectes de dret internacional realitzats per àrbitres elegits per les parts, sobre la base del dret internacional, el resultat del qual s'expressa en una decisió vinculant anomenada sentència o arbitral.
- És el procediment de solució de diferències jurisdiccional més antic.
- Amb el temps, l'arbitratge s'ha aplicat no només a les disputes entre Estats, sinó també a les disputes entre Estats i altres subjectes del dret internacional, en particular a les organitzacions internacionals.
 - Acord de 26 de juny de 1947 relatiu a la Seu de les Nacions Unides, celebrat entre els Estats Units i l'ONU, que estableix, en l'article 21, l'obligació de recórrer a l'arbitratge per resoldre les disputes que puguin sorgir entre les parts.
- L'arbitratge entre estats i altres actors que no tenen la condició de subjectes del dret internacional, tals individus o persones jurídiques, també ha adquirit una presència creixent en la pràctica internacional.
- Actualment, l'arbitratge està experimentant un procés de revitalització creixent, particularment en conflictes financers, territorials i ambientals.

B. CARACTERÍSTIQUES

- El recurs a l'arbitratge es basa exclusivament en la voluntat de les parts, de manera que la base de l'arbitratge es troba en l'acord de les parts que l'estableixen per resoldre una disputa existent entre elles.
- Consentiment: tres modalitats típiques conegudes respectivament com: compromís arbitral; acord arbitral; i clàusula arbitral.
 - **Compromís d'arbitratge:** acord internacional ad hoc subscrit per les parts després que sorgís una disputa entre elles, exclusivament amb la finalitat de resoldre la disputa per arbitratge.
 - **Acord d'arbitratge:** tractats, normalment multilaterals, la finalitat dels quals és precisament la solució pacífica de les disputes que puguin sorgir entre les parts en el futur, i que preveuen el recurs obligatori a l'arbitratge.
 - **Clàusula d'arbitratge:** molts tractats bilaterals i multilaterals relatius a diversos assumptes contenen una "clàusula d'arbitratge" que preveu la submissió a l'arbitratge d'algunes o totes les disputes que puguin sorgir en el futur en relació amb la interpretació o aplicació del tractat.
- La jurisdicció es basa en el consentiment dels estats partícips de la controvèrsia i es limita a l'exercici de les funcions que se li assignen.

- L'abast de la jurisdicció del tribunal s'especificarà, per tant, en el tractat de liquidació de l'arbitratge, en la clàusula d'arbitratge del conveni aplicable o en l'acord de liquidació específic de l'arbitratge.
- Una vegada iniciat el procediment arbitral, el tribunal arbitral és l'únic jutge de la seva pròpia jurisdicció en cas de qualsevol qüestió que se'n derivi.

C. OPERACIÓ/PROCEDIMENT

- Primer pas: constitució del tribunal arbitral
 - De conformitat amb el que disposa el tractat o acord pel qual s'estableix l'obligació de recórrer a l'arbitratge o el compromís de sotmetre's a l'arbitratge subscrit per les parts.
 - Per al cas concret es constitueix un únic àrbitre (un únic àrbitre) o un òrgan col·legiat (un tribunal arbitral) i s'extingeix tan bon punt es completen les seves funcions.
- La llei aplicable: determinada per les parts.
- El procediment d'arbitratge: fixat per les parts en l'acord o compromís pel qual es recorre a l'arbitratge, o en el seu defecte, serà establert pel propi òrgan d'arbitratge.
 - En 1958, les normes del model ILC sobre el procediment arbitral són molt detallades i s'han utilitzat només en una mesura limitada.
 - norma general: una fase escrita i una fase oral. El tractament de les qüestions processals que puguin sorgir (objeccions preliminars, incompliment d'una de les parts a aparèixer, mesures provisionals, reconvençions, etc.) es regulen en la línia habitual de procediments jurisdiccionals contenciosos.
- L'adjudicació de l'arbitratge: la decisió adoptada per l'àrbitre o tribunal i que sigui vinculant per a les parts en conflicte, és definitiva i ha de ser immediatament executable.
 - adoptat pel vot de l'únic àrbitre o, si escau, de la majoria dels membres del tribunal.

- Ha d'estar per escrit i estar motivat jurídicament.
- Possibilitat de "opinions individuals" o "declaracions" que expliquin el seu vot, així com "opinions dissidents" en què expressin el seu desacord amb el premi.
- Efecte vinculant: sobre les parts i té autoritat de res judicata;
 - Res judicata relativa limitada a les parts a l'arbitratge i respecte a la matèria que s'hi decideixi.
- L'adjudicació arbitral resol definitivament la controvèrsia sense possibilitat de recurs addicional a una altra instància arbitral o judicial.
- Interpretació (interpretació o correcció d'errors materials) o revisió (nous fets) davant del mateix òrgan que ha emès l'adjudicació de l'arbitratge, però això només es pot fer amb el consentiment previ de les parts.
- La nul·litat de l'adjudicació arbitral: motius limitats (excessiva del poder del tribunal; corrupció d'un membre del tribunal; inexistència de raons per a la sentència, o violació clau d'una norma de procediment fonamental; nul·litat de l'estipulació per a recórrer a l'arbitratge o a un compromís.
- Immediatament executable.

ELS MITJANS JURISDICCIONALS DE SOLUCIÓ DE CONTROVÈRSIES: LA CORT INTERNACIONAL DE JUSTICIA (CIJ)

- A. Organització
- B. Funció contenciosa
- C. Funció consultiva
- D. Altres tribunals internacionals

A. ORGANITZACIÓ

- El principal òrgan judicial de les Nacions Unides i el seu estatut forma part de la Carta de les Nacions Unides.
- És l'únic tribunal internacional amb jurisdicció general que escolta qualsevol cas presentat per les parts sobre qualsevol tema.
- Es tracta d'una institució judicial preconstituïda i permanent que està disposada a exercir la seva missió en qualsevol moment d'acord amb el que disposa el seu estatut i el seu Reglament.
- Organització i composició:
 - 15 membres, elegits per el CS i l'AG, no dos dels quals poden ser de la mateixa nacionalitat. Sempre jutges dels cinc membres permanents de CS.
 - Termini de nou anys d'entre persones d'alt caràcter moral que posseeixin les qualificacions necessàries per a la seva designació a les més altes oficines judicials dels seus respectius països, o que siguin jurisconsultes de reconeguda experiència en l'àmbit del dret internacional.
 - Des de 1946 la distribució del nombre de membres de la cort és la següent: Àfrica: 3; Amèrica Llatina: 2; Àsia: 3; Europa de l'Est: 2; Europa de l'Oest; i altres estats: 5.
- Institució del jutge ad hoc (article 31 de l'estatut)

- Atès que els jutges de la nacionalitat de les parts contencioses conserven el seu dret a participar en els procediments, en els casos en què hi hagi un jutge de la nacionalitat d'una de les parts, qualsevol altra part pot designar una persona de la seva elecció per a asseure's com a jutge. De la mateixa manera, si el tribunal no inclou entre els jutges audint el cas a qualsevol jutge de la nacionalitat de les parts, cadascuna de les parts podrà designar-ne una.

➤ Sessions:

- Com a norma general: sessió plenària però també pot constituir cambres compostes per tres o més jutges.
- Sala d'actes sumaris composta per cinc jutges.
- Certes categories de casos (controvèrsies laborals, trànsit i comunicacions): cambres de tres o més jutges (pràcticament cap activitat fins a la data).
- Cambres ad hoc: podran constituir-se en qualsevol moment pel jutjat a petició de les parts per a escoltar un cas concret.

➤ Assistit per un secretariat i encapçalat per un secretari elegit pel tribunal.

B. FUNCIÓ CONTENCIOSA

- La jurisdicció contenciosa, l'objecte de la qual és la resolució de conflictes jurídics entre Estats -article 38, apartat 1, de l'Estatut, que estableix que la seva funció és "decidir els conflictes que se li sotmetin d'acord amb el dret internacional".
 - **Jurisdicció *ratione personae***: disputes exclusivament entre estats (estats membres de l'ONU; no membres de l'ONU que es converteixen en part de l'estatut en les condicions establertes; i fins i tot a estats que no són membres, en les condicions establertes per el CS (Art. 53,3 de l'estatut).
 - **Jurisdicció *material***: totes les controvèrsies que se li presentin per part de les parts (Art. 36.1 de l'estatut). En principi, es refereixen a qüestions jurídiques (article 36. 2 de l'estatut):
 - interpretació d'un tractat;
 - qualsevol qüestió de dret internacional;
 - existència de qualsevol fet que, si s'estableix, constituiria una violació d'una obligació internacional;
 - naturalesa o extensió de la reparació a realitzar per l'incompliment d'una obligació internacional.

Però la qüestió de si una disputa és o no una “disputa legal” ha de ser resolta pel propi tribunal.

- Dret aplicable: ha de decidir "d'acord amb el dret internacional" (Art. 38.1 de l'estatut), encara que també té el poder de decidir una disputa ex aequo et bono, si les parts així ho acorden (Art. 38.2).
- Modalitats de submissió voluntària al jutjat: el consentiment pot expressar-se de diverses maneres:
 - per un compromís ad hoc: compromís després que hagi sorgit la disputa per la qual decideixen sotmetre la solució al tribunal. Es tracta en si mateix d'un acord internacional subjecte al Conveni de Viena (registre i notificació).
 - per un tractat general de solució de controvèrsies o per una clàusula judicial prevista en un tractat específic celebrat abans de l'ocurrència de la controvèrsia.
 - per la "clàusula optativa de jurisdicció obligatòria" (Art. 36.2 de l'estatut: les declaracions unilaterals (formulades en diferents temps) generen una trobada mútua que serveix de base per a la jurisdicció del tribunal sobre futurs conflictes. PROBLEMA: reserves i condicions formulades pels estats.
 - per l'anomenat fòrum prorrogatum: l'acceptació de la seva jurisdicció es derivava de fets concloents, deduïdes de la conducta dels estats, en virtut de la institució anomenada fòrum prorrogatum. En aquest cas, la submissió a la jurisdicció del tribunal es produeix per acceptació tàcita, a través de fets concloents, quan l'estat demandat actuï de manera que s'estableixi que ha acceptat la jurisdicció del tribunal davant la sol·licitud presentada per un altre estat.

➤ El procediment contenciós:

- Iniciació: ja sigui de manera conjunta per part de les parts mitjançant un avís de compromís o unilateralment per part del demandant mitjançant una sol·licitud o sol·licitud escrita dirigida al secretari del tribunal.
- Indicació del tema de la controvèrsia i de les parts.
- Les parts estan representades davant la cort pels seus respectius agents i també poden tenir advocats que gaudeixen de privilegis i immunitats.
- Respecte absolut a la igualtat de les parts.
- Incidents: objeccions preliminars relatives a la inadmissibilitat de la sol·licitud o a la falta de jurisdicció del tribunal per a escoltar el cas; mesures provisionals a prendre per a salvaguardar els drets de cadascuna de les parts; quan una part no comparegui davant el tribunal o s'abstingui de defensar el seu cas, etc.).
- Final: sentència.
 - S'ha de raonar i esmentar els noms dels jutges que hi han participat (Art. 56 de l'estatut).
 - Qualsevol dels jutges té dret al fet que la seva opinió individual (acord amb la sentència, però no amb el raonament de la majoria) o opinió discrepant (votació dissident dissentir de la decisió de la majoria) s'afegeixi a la sentència (Art. 57 de l'estatut).

- Vincular-se a les parts en el litigi i al cas que s'hagi decidit, és a dir, gaudeix de la relativa autoritat de res judicata (Art. 59 de l'estatut).
- Carta de les Nacions Unides: cada membre de les Nacions Unides es compromet a complir la decisió del tribunal en qualsevol litigi al qual pertany.
- Si una de les parts d'una controvèrsia no compleix, l'article 94 de la carta estableix que l'altra part pot remetre l'assumpte al Consell de Seguretat: si ho considera necessari, formular recomanacions o prendre mesures per fer complir la sentència.
- És definitiu i no està subjecte a recurs.
 - ❖ Possibilitat de presentar recurs d'interpretació davant del tribunal, en cas de disconformitat sobre el significat o l'abast de la sentència (Art. 60 de l'estatut), o per a la seva revisió, en cas de descobrir un fet de tal naturalesa que sigui determinant i que, quan es va dictar la sentència, fos desconegut per al tribunal i per a la part que sol·licitava la revisió (Art. 61 de l'estatut).
- Cada part assumirà els seus propis costos, tret que el tribunal ho ordeni d'una altra manera.

C. FUNCIO CONSULTIVA

- Emetre dictàmens consultius/opinions consultives sobre qualsevol qüestió legal a petició de qualsevol òrgan autoritzat per fer-ho per la Carta de les Nacions Unides, o d'acord amb les disposicions d'aquesta. La finalitat és prestar assessorament jurídic als òrgans i institucions que ho sol·licitin.
- Organismes i organismes autoritzats per sol·licitar opinions consultives (Art. Carta 96):
 - Directament autoritzada per la Carta:
 - AG i CS sobre qualsevol qüestió legal.
 - Autoritzat pel GA: altres òrgans de les Nacions Unides "dins de l'àmbit de les seves activitats".
 - ECOSOC, Consell de Confiança, Comissió Interina de l'AG.
 - 15 agències especialitzades de les Nacions Unides.
- Procediment:
 - El tribunal ha d'examinar si pot emetre una opinió consultiva.
 - Ha de satisfer-se que la qüestió plantejada és de naturalesa jurídica: les qüestions que es formulen en termes legals i que plantegen problemes de dret internacional són susceptibles, per la seva pròpia naturalesa, a rebre una resposta basada en el dret".
 - que l'agència sol·licitant estigui degudament autoritzada.
 - que la qüestió plantejada s'ha plantejat en l'àmbit de les activitats de l'agència sol·licitant.

- L'exercici de la jurisdicció consultiva del tribunal és discrecional. En la pràctica, el tribunal mai s'ha negat a emetre una opinió consultiva.
- Iniciació: presentació d'una sol·licitud per escrit per part de l'organisme o agència autoritzada.
 - La sol·licitud escrita ha de formular en termes precisos la pregunta respecte a la qual es demana la consulta i ha d'anar acompanyada de tots els documents susceptibles de llançar llum sobre la qüestió.
 - El Secretari/a ha de notificar a tots els estats amb dret a comparèixer davant el tribunal.
- Possibilitat d'intervenció d'estats i OI que, en opinió del Tribunal, puguin facilitar qualsevol informació rellevant a l'assumpte objecte de la sol·licitud d'opinió.
- Final: Opinió Consultiva
 - Audiència pública, després de la notificació al Secretari General de les Nacions Unides i als representants dels membres de les Nacions Unides, dels altres Estats i de les organitzacions internacionals directament afectades.
 - No té cap efecte vinculant, ja que el seu contingut constitueix una opinió presentada pel tribunal per al coneixement i consideració de l'òrgan o òrgan de l'organització que l'ha sol·licitat.

D. ALTRES TRIBUNALS INTERNACIONALS

➤ Tribunals especialitzats:

- Existeixen diversos tribunals internacionals, d'abast universal o regional, la finalitat del qual és la resolució pacífica de disputes per mitjans jurisdiccionals: es critica la proliferació d'instàncies judicials internacionals basades en problemes de jurisprudència fragmentària.
- Organismes judicials preestablerts i permanents la finalitat dels quals és resoldre en virtut de les disputes de dret internacional que puguin sorgir en el futur entre les parts.
- La seva constitució, jurisdicció i normes de procediment es determinen pels seus respectius estatuts i es desenvolupen en el seu reglament de procediment.
- El recurs a la resolució judicial depèn de la voluntat de les parts, i excepcionalment hi ha alguns casos de jurisdicció obligatòria (CEDH).

Esta obra está protegida con una [Licencia Creative Commons Atribución-NoComercial-SinDerivar 4.0 Internacional](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).